

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเข้ามาและความสำคัญของปัญหา

นักเรียนซึ่งเป็นผลผลิตของระบบการศึกษาจึงต้องมีคุณภาพ ทั้งในด้านความรู้ความสามารถ พื้นฐานต่อการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งการพึ่งตนเอง และการพัฒนาตนเองจนประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิตในสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้ (จาเริญ เสกธีระ, 2535) และ สุวิทย์ รัศมีภูติ (2535) ที่สรุปไว้ว่า การศึกษานั้นเป็นการพัฒนาคนเพื่อให้มีคุณค่าอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การที่จะให้บรรลุสู่เป้าหมายดังกล่าวได้นั้น แนวทางของการศึกษาต้องครอบคลุมและครอบคลุมในเรื่องราวต่าง ๆ หลายด้าน นอกจากนี้การจัดการศึกษาโดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาควรดำเนินการ โกวิท วรพัฒน์ (2535) คือ การเรียนการสอนนั้นควรเน้นการเรียนเพื่อให้เกิดประโยชน์ เกิดความเจริญงอกงามในตัว of นักเรียนและสังคมด้วย จึงสามารถกล่าวได้ว่า การจัดการศึกษานั้นต้องคำนึงถึงนักเรียนเป็นสำคัญ เกี่ยวกับเรื่องนี้ กรมสามัญศึกษา (2532) ได้กำหนดเป็นทิศทางการจัดการศึกษา (ความเชื่อและจุดเน้น) รวม 8 ประการ คือ 1) นักเรียนเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา 2) โรงเรียนไม่แปลกแยกจากชุมชน 3) จัดสภาพแวดล้อมที่ดีและเอื้ออำนวยต่อการศึกษา 4) นิเทศติดตามสนับสนุน รวมทั้งให้ขวัญกำลังใจ 5) ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ดีของนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียน 6) ส่งเสริมนักเรียนให้มีทักษะพื้นฐานด้านอาชีพ ส่งเสริมการรวมกลุ่มประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน 7) ส่งเสริมและพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และ 8) ส่งเสริมและอนุรักษ์การดนตรี ศาสนา ศิลปและวัฒนธรรม

โดยมีความเชื่อว่า ถ้าโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ดำเนินการได้สำเร็จตามความเชื่อ 4 ประการนี้แล้ว จะทำให้สามารถบรรลุตามจุดหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นอย่างถูกต้องทิศทาง การที่กรมสามัญศึกษากำหนดจุดเน้นเหล่านี้ขึ้นมา เพื่อเสริมให้ความเชื่อที่กำหนดขึ้นมา มีความชัดเจน และเป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติมากยิ่งขึ้น และเป็น การปลูกฝังเจตคติ และค่านิยมที่ดีให้แก่ นักเรียน เพื่อเป็นพื้นฐานของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคมไทย

บรรยากาศที่ดีเป็นสิ่งที่พึงประสงค์ของทุกองค์การ กรมสามัญศึกษาตระหนักถึงคุณค่าและประโยชน์ของบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีในโรงเรียน โดยกำหนดเป็นหนึ่งในหลายประการของทิศทางการจัดการศึกษา โดยมีความเชื่อว่า "การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ผลดีต้องอาศัยบรรยากาศที่นักเรียนมีความพึงพอใจ" กรมสามัญศึกษาจึงดำริและดำเนินโครงการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยกำหนดวัตถุประสงค์สำคัญคือ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา จัดโรงเรียนและสภาพการเรียนรู้การสอนเพื่อเป็นแหล่งความรู้และพักผ่อนหย่อนใจของนักเรียน โดยมุ่งหวังทั้งบรรยากาศภายนอกและภายในห้องเรียนที่เรียกว่า "ครูที่พูดไม่ได้" หรือ 1) บรรยากาศด้านกายภาพ 2) บรรยากาศการบริหารการจัดการ และ 3) บรรยากาศด้านวิชาการ นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นการทำงานเป็นกลุ่ม และการส่งเสริมสุขภาพพลานามัยของนักเรียนด้วย (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2536:43)

กรมสามัญศึกษา (2532) มีความเชื่อว่าบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีในโรงเรียนมีส่วนในการสร้างเสริมความคิด จิตใจ และคุณธรรมต่าง ๆ ที่พึงประสงค์ได้ ซึ่งการจัดและพัฒนาบรรยากาศในโรงเรียนหมายความว่าสภาพรวมของความรู้สึกของทุกคนที่มีต่อโรงเรียน ถ้าเป็นบรรยากาศที่ดีก็จะส่งผลให้บุคลากรในโรงเรียนเกิดความรัก ความผูกพัน ความพึงพอใจ อบอุ่นใจ ความรู้สึกการเป็นเจ้าของ ซึ่งประกอบด้วยบรรยากาศ 3 ด้าน คือ บรรยากาศด้านกายภาพ บรรยากาศด้านวิชาการ และบรรยากาศการบริหารการจัดการ เพื่อเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน กรมสามัญศึกษา (2532) ได้กำหนดแนวทางการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีในโรงเรียน รวมทั้งกำหนดเครื่องชี้วัดบรรยากาศทั้งสามด้านไว้อย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตามหากพิจารณาโดยรวมแล้วจะเห็นว่า บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมีความสำคัญทุกด้าน แต่ด้านที่ถือว่ามีความสำคัญมากที่สุดได้แก่บรรยากาศการบริหารการจัดการ เพราะว่าถ้าบรรยากาศด้านนี้เอื้ออำนวยต่อการสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีแล้ว จะมีผลทำให้บรรยากาศด้านอื่น ๆ ดีและเหมาะสมด้วย อาจกล่าวได้ว่าการจัดและพัฒนาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีประโยชน์อย่างยิ่ง

ด้วยเหตุผลสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงประสงค์ที่จะทำการศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของการดำเนินงานจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ทั้งนี้เพื่อนำเสนอข้อเท็จจริงและเสนอแนวทางที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพ รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานและพัฒนาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษาการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาสภาพบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพ ด้านวิชาการ และด้านการบริหารจัดการในโรงเรียน
- 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของครู นักเรียนที่มีต่อบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
- 3) เพื่อศึกษาผลกระทบของการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่มีต่อครู นักเรียน
- 4) เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางในการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ทำให้ทราบข้อเท็จจริงของสภาพบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพ ด้านวิชาการ และด้านการบริหารจัดการในโรงเรียน
- 2) ทำให้ทราบถึงระดับความพึงพอใจของครูและนักเรียนที่มีต่อบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
- 3) ทำให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผลกระทบของการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่มีต่อครูและนักเรียน
- 4) ทำให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางในการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
- 5) ทำให้ทราบแนวทางการจัดบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่สอดคล้องเหมาะสม และเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานและพัฒนาการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งที่จะศึกษาสภาพและปัญหาของการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ซึ่งประกอบด้วยโรงเรียนจำนวน 67 โรงเรียน ในปี 2537 เท่านั้น

1.5 สถานที่ทำการวิจัย

โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดขอนแก่น

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังต่อไปนี้

1) สภาพ หมายถึง สภาพที่เป็นจริงของการปฏิบัติงานการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามนโยบาย และแนวปฏิบัติของกรมสามัญศึกษา

2) ปัญหา หมายถึง อุปสรรค ข้อจำกัด ข้อขัดข้อง หรือความไม่สะดวกในการปฏิบัติงานตามนโยบายและแนวปฏิบัติของกรมสามัญศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งสามารถส่งผลให้การปฏิบัติงานนั้นไม่มีประสิทธิภาพ และไม่บรรลุผลตามนโยบาย

3) โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา ในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 67 โรงเรียน

4) บรรยากาศที่ดี หมายถึง ความรู้สึกที่สมาชิกในโรงเรียนมีต่อโรงเรียน ได้แก่ ความรู้สึกที่ประทับใจ พอใจ อบอุ่นใจ รู้สึกเป็นเจ้าของและภาคภูมิใจที่ได้เป็นสมาชิก

5) บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน หมายถึง บรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมภายในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ส่งผลในทางบวกต่อจิตใจของนักเรียนและบุคลากร รวมทั้งเอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย บรรยากาศด้านกายภาพ บรรยากาศด้านวิชาการ และบรรยากาศการบริหารการจัดการ

6) บรรยากาศด้านกายภาพ หมายถึง บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เป็นรูปธรรมชัดเจน ได้แก่ บริเวณโรงเรียน อาคารเรียน ห้องเรียนและห้องประกอบอื่น ๆ ซึ่งเกิดขึ้นมาจากการร่วมคิด ร่วมทำของบุคลากรในโรงเรียน

7) บรรยากาศด้านวิชาการ หมายถึง บรรยากาศการจัดการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียน รวมทั้งการจัดบริการทางวิชาการต่าง ๆ ที่ส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนให้ได้รับความรู้และประสบการณ์มากที่สุด ภายใต้บรรยากาศที่มีชีวิตชีวา สดชื่น แจ่มใส รู้สึกรักโรงเรียน รักครูและรักเพื่อน

8) บรรยากาศการบริหารจัดการ หมายถึง บรรยากาศการบริหารจัดการ ที่ส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนอยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นบรรยากาศแห่งมิตรไมตรี ให้เกียรติซึ่งกันและกัน เชื่อถือไว้วางใจกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และมีขวัญกำลังใจที่ดี

9) ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ครูใหญ่โรงเรียน อาจารย์ใหญ่โรงเรียน หรือผู้อำนวยการโรงเรียน

10) ครู-อาจารย์ หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่สอนและปฏิบัติหน้าที่พิเศษตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา

11) นักเรียน หมายถึง คณะกรรมการนักเรียนในโรงเรียน มีจำนวนประมาณ 30 คน